

Macujama

Kdo se trochu zajímá o život Tanedy Santóky (1882–1940), nevyhne se zřejmě údajům o Macujamě, v jejímž okolí či na jejíž periferii pobýval tento jedinečný haidžin a piják na sklonku svého bouřlivého života. Dnešní Macujama, hlavní město prefektury Ehime na ostrově Šikoku však především vzpomíná na jiné japonské literáty. Jednak na tokijského prozaika Nacume Sosekiho, který zde několik let učil na střední škole, a jehož portrét svého času zdobil i japonské bankovky, jednak na macujamské rodáky bratry Aokijamovy, kteří byli sice také literáty, ale kariéru udělali hlavně jako vojáci. Všechny tyto osobnosti ovšem v paměti Macujamy zastihuje rodák nejproslulejší, Šiki Masaoka (1867–1902). Ze všech zmíněných spisovatelů žil nejkratší dobu, ale jeho vliv na novodobou japonskou poezii je zcela zásadní. Právě Šiki – jinak mu v Macujamě neřeknou – prorazil cestu modernímu haiku. Jednak patrně termín *haiku* zavedl, protože v dobách předešlých se spíše mluvilo o haikai no renga, respektive o *haikai* a o *hokku*, jednak usiloval o oproštění této lapidární básnické formy od konvencí a schematismu, takže s nevelkou nadsázkou můžeme říci, že bez Šikiho „šadžicutekina haiku“ (realistická haiku) by nebylo ani tvorby Santókovy. Šikiho aktivity se ovšem neomezovaly jen na reformování poezie, tento významný haidžin a publicista měl také slušný výtvarný talent, jak dokládají dochované kresby.

Pokud po příjezdu na macujamské nádraží (železniční společnosti JR) uděláte pár kroků, narazíte na první „sekihi“. Totiž kámen s vytesanými znaky. To je na japonských ostrovech běžná věc, takové sekihi. Ale v případě Macujamy je na kameni samozřejmě vytesáno Šikiho haiku. Neodoláte a necháte se před ním zvětšit, protože i když nejste třeba pravověrný haidžin a vegetarián a já nevímcoještě, pokud máte přesto rádi japonskou literaturu a Japonsko, je to nevyhnutelná povinnost a čest! Posléze si všimnete dalších zvláštností, především haiku-pošty. Kdokoliv zatoužil napsat haiku v japonštině nebo v angličtině (nebo v jiném jazyce) může do speciální poštovní schránky svůj výtvarný vklad vhodit a podílet se na nikdy nekončící anonymní soutěži. Macujama – v doslovném překladu Borovicova hora – je mimořádně půvabné město (bohužel, neodolatelných měst je po celém Japonsku tolik, že japanofil by potřeboval nejméně tři životy!) se sympatickými tramvajemi a typickým středověkým japonským hradem (slovo „středověký“ nutno chápat v japonském, nikoliv evropském kontextu) a pan Šiki má ve svém podmanivém rodišti také muzeum, podle mého názoru vkusné a milovníky faktografií svrchovaně uspokojující, stojí nedaleko proslulých lázní Dogo Onsen, které patří mezi nejstarší v celém Nipponu. Ve zmíněném muzeu si můžete zadarmo nabrat přešlapaných papírových občasných věnovaných životu a době Šikiho i jeho souputníků, pravda, chce to znalost japonštiny alespoň na úrovni sankjú, v angličtině tyto materiály k dispozici nebyly. Macujama je tedy podmanivá už svým jménem, a co se týče jejího okolí, každému básníkovi i turistovi musí srdce zpívat. Doporučuji kupříkladu návštěvu nedalekého ostrůvku kašima ležícího v jihozápadním koutě Seto naikai, tedy Japonského vnitřního moře. Z pobřeží Šikoku (z přístavu městečka Ijo Hódžó ležícího asi 20 km severozápadně od vlastní

Macujamy) by k němu zdatnější plavec dorazil i bez využití nijak drahého trajektu asi za 15–20 minut.

Své malé vyprávění o Macujamě zakončím jakýmsi naznačeným návratem k Santókoví. Jak známo, v rámci své konverze absolvoval pouť po četných buddhistických chrámech, jimiž je Šikoku proslulé. Snášel tuto žebravou štrapáci tu lépe, tu hůře, patrně v závislosti na počasí, stavu svého žaludku a dosažitelnosti sake. Nicméně, připomeňme si:

Ie wo motanai
aki ga fukau
naru bakari.

Bez domova
se propadám
hluboko
do podzimu.

Nikdy by mne nenapadlo, že uvidím poutnickou hůl mnicha putujícího po Šikoku na vlastní oči. A přece jednoho přísloučně vlahého květnového večera roku 2008 v recepci macujamského hotelu krátce poté, co jsme vyřídili formality potřebné k přenocování, najednou stanul muž středních let v černé „peleríně“ a bílých kalhotách, opíral se o zmíněnou poutnickou hůl a na hlavě měl nezbytný široký slaměný klobouk kasa, jaký jsem měl pak při obdobné příležitosti ještě o několik dní později spatřit ve staroslavné a legendární Naře. Ten mnich se tvářil energicky a přísně. Připadalo mi, že by asi neschvaloval Santókovu životosprávu. Neodvážil jsem se ho oslovit, ačkoliv jinak mi drzost nijak nechybí a v Naře jsem se také zeptal: „Hontó no obósan desuka?“
V Macujamě jsem však jenom zíral a když si na to mlčenlivé setkání vzpomenu, zírám znovu.
Na koho, když „zde“ nikdo není?